

ZÁSADY SPRACOVANIA OSOBNÝCH ÚDAJOV PODĽA GDPR SO ZRETEĽOM NA OBLASŤ POSKYTOVANIA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI¹

PRINCIPLES OF THE PERSONAL DATA PROCESSING ACCORDING TO THE GDPR WITH REGARD TO THE SPHERE OF A PROVISION OF A HEALTHCARE

Regina Hučková,²Diana Treščáková³

<https://doi.org/10.33542/SIC2020-2-03>

ABSTRAKT

Pred viac ako dvoma rokmi nadobudlo účinnosť Nariadenie č. 2016/679 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov a v nadväznosti na európsku právnu úpravu bola aj naša tuzemská právna úprava modifikovaná. Tento článok reflektuje novú právnu úpravu, po 2 rokoch aplikácie analyzuje vplyv novej právnej úpravy v špecifickej sfére zdravotníctva. Autorky sa zamýšľajú nad jednotlivými zásadami spracovania osobných údajov samostatne, i vo vzájomnej korelácii.

ABSTRACT

More than two years ago, Regulation no. 2016/679 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and in connection with European legislation, our domestic legislation has also been modified. This article reflects the new legislation, after 2 years of application analyzes the impact of the new legislation in a specific sphere of health care. The authors consider the individual principles of personal data processing separately and in mutual correlation.

I. ÚVOD

V máji 2018 nadobudlo účinnosť Všeobecné nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (General Data Protection Regulation on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data) (ďalej len „nariadenie“), ktoré so sebou prinieslo nielen sprísnenie podmienok pre nakladanie s osobnými údajmi, ale aj nové práva a povinnosti osôb, ktoré s osobnými údajmi nakladajú, zavedenie nových inštitútov a pod. Na základe nariadenia bol v slovenskom legislatívnom konaní prijatý zákon č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov, ktorý zrušil dovtedy platný zákon o ochrane osobných údajov. Nadobudol účinnosť dňa 25.05.2018 rovnako ako nariadenie. Uvedené zmeny sa výrazne dotkli aj sektoru zdravotníctva a všetkých úkonov súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Do popredia sa dostáva otázka

¹ Tento článok bol vypracovaný v rámci projektu „Priateľské dátové prostredie v zdravotníctve“ (kód projektu 314011L790), ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Efektívna verejná správa.

² Assoc. Prof. JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
University of Pavol Jozef Šafárik in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

³ JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika
University of Pavol Jozef Šafárik in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic
European Information Society Institute, o. z., Štítová 1, 040 01 Košice, Slovenská republika.

ochrany práv pacienta, ktorá spočíva aj v ochrane osobných údajov. Zdravotnícky personál je povinný dodržiavať jednak zákonné zásady spracovania osobných údajov uvedené priamo v zákone a jednak odporúčania a metodické usmernenia vydávané Úradom na ochranu osobných údajov. Aplikačná prax však v mnohých prípadoch nerešpektuje zákonnú úpravu a dochádza tak k porušovaniu ochrany osobných údajov a tým aj práv pacienta.

Zásady sú fenoménom objavujúcim sa v právnom poriadku ako určitý právny regulátor. Je ich potrebné považovať za významný prameň práva. Možno uviesť, že zásady sú chápané ako východiskové body čohokoľvek, ako obecný stav alebo teoréma, na ktorej závisia ďalšie stavy alebo vety.⁴ Právne zásady tvoria základ každého právneho odvetvia alebo odboru, a to nielen teoretický, ale aj významne praktický. Príkladom môže byť zásada poctivého obchodného styku, ktorá je jednou zo základných zásad obchodného práva a je výrazne uplatňovaná v praxi. Konanie subjektov v súlade so zásadou poctivého obchodného styku je posudzované aj v súdnych sporoch a odkazuje na ňu mnohokrát aj súdna judikatúra.

Právno-teoretická dilema rozlišovania medzi inštitútom právnych princípov a právnych zásad je tradičným objektom vedeckých polemík.⁵ Diapazón názorov pritom na názorovej priamke osciluje vo dvoch krajných polohách, na jednej strane striktného odlišovania princípu a zásady a na strane druhej ich synonymického používania. Mnohí právní teoretici zásady a princípy považujú za synonymá a niektorí ich pojmovo odlišujú.⁶

Odlišné významové východisko majú zásady v rámci ich aplikácie v určitých procesoch, ide na rozdiel od predchádzajúcich zásad (či princípov) o procesnoprávne zásady. Procesnoprávne zásady vytvárajú právny rámec priebehu určitého procesného úkonu, či úkonov. Priebeh tohto procesného úkonu, či celého procesu legitimujú. Procesné princípy alebo zásady sú explicitne regulované v základných procesných kódexoch tuzemského právneho poriadku, sú regulované v Civilnom sporovom poriadku ako „základné princípy“ tvoriace rámec výkladových pravidiel, v súlade s ktorými majú byť aplikované a interpretované právne normy Civilného súdneho poriadku a subsidiárne aj Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku.⁷ Správny súdny poriadok, zákon č. 162/2015 Z. z. obsahuje osobitné princípy konania podľa tohto zákona, ktoré sa aplikujú na konanie pred správnym súdom. Naproti tomu procesné normy trestného práva, teda najmä Trestný poriadok reguluje jednotlivé časti konania prostredníctvom zásad, nie princípov. V tuzemskom právnom poriadku panuje nejednotnosť čo sa týka používania týchto pojmov na označenie zásadných hmotnoprávnych alebo procesnoprávnych floskúl.⁸ Vo sfére správneho práva, v správnom poriadku sa používa ďalší pojem, a to pravidlá konania. Teda, popri princípoch a zásadách zaviedol zákonodarca pre oblasť správneho konania pojem pravidlá. Pojem pravidlá používa aj zákon o ochrane osobných údajov, pričom z hľadiska hierarchizácie ustanovení právneho predpisu ich analýzou dochádzame k záveru, že pojem „pravidlá“ je v tomto právnom predpise použitý v širšom význame ako pojem zásady. Druhá časť právneho predpisu je označená ako „*všeobecné pravidlá ochrany osobných údajov fyzických osôb pri ich spracúvaní*“ a prvá hlava tejto časti je označená ako „*zásady spracúvania osobných údajov*“, čo zo systematického hľadiska signalizuje inkorporáciu zásad regulujúcich

⁴ Ottův slovník naučný. Díl dvacátý, Praha: Argo, 2000, str. 696.

⁵ BOGUSZAK, J., Právní princípy: kolokvium. 1. vydání. Pelhřimov, Vydavatelství 999, 1999; KNAPP, V., Teorie práva. 1. vydání. Praha, C.H.Beck, 1995; WINTR, J., Říše principů, obecné a odvětvové principy současného českého práva. 1. vydání. Praha, Karolinum, 2006; TRYZNA, J. Právní princípy a právní argumentace, k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. 1. vydání. Praha, Auditorium, 2010; HAMULÁK, O., Princípy a zásady v právu - teorie a praxe. Olomouc, UPOL, 2010.

⁶ Pozri napríklad DOSTÁLOVÁ, J., HARVÁNEK, J.: Právní princípy, zásady a pravidla. In BOGUSZAK, J.: Právní princípy: kolokvium. 1. vydání. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, str. 106 a násl. Ďalej tiež PINZ, J.: Právní princípy, zásady a legis ratio. In BOGUSZAK, J.: Právní princípy: kolokvium. 1. vydání. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, str. 111.

⁷ Dôvodová správa k Civilnému sporovému poriadku.

⁸ Pozri bližšie GÁBRIŠ, T., Princípy a/alebo zásady. In: <https://www.pravnenoviny.sk/principy-a-alebo-zasady>, stránka navštívená 31.5. 2020.

proces spracúvania osobných údajov do širšieho spektra pravidiel ochrany osobných údajov. Nepochybne je to z hľadiska konštrukcie zákonného aktu v poriadku, keďže procesné pravidlá je možné aktivovať nielen cez inštitút zásad, ale je treba konštatovať, že pri využívaní jednotlivých termínov nie je ani v rámci správneho procesného práva jednotnosť. Pri analýze textu Nariadenia je zreteľné, že európsky zákonodarca vychádzal z pojmu „zásady“. Preto aj v texte budú autorky používať jednotný pojem „zásady“, ako aj z dôvodu používania tejto terminológie vo vnútroštátnej právnej úprave ochrany osobných údajov.

V ďalšej časti článku sa zameriame na jednotlivé vybrané zásady regulujúce proces získania a nakladania s údajmi so zvláštnym akcentom na oblasť zdravotníctva, ktorá je zvlášť senzitívna vzhľadom na osobné údaje, ktoré môžu byť objektom spracovania. V článku akcentujeme aj viaceré poznatky plynúce z realizovaného prieskumu ochrany osobných údajov vo vybraných zdravotníckych zariadeniach.⁹

II. VYMEDZENIE PACIENTA AKO DOTKNUTEJ OSOBY

V zmysle zákonnej úpravy, a to § 4 ods. 2 písm. a) zákona o ochrane osobných údajov je dotknutou osobou každá fyzická osoba, ktorej sa osobné údaje týkajú. Možno povedať, že pôjde o fyzickú osobu, ktorej osobné údaje sa spracúvajú. Z uvedenej definície je zrejmé, že dotknutou osobou nemôže byť právnická osoba, čo zároveň vyplýva aj z druhej časti odôvodnenia 14 Nariadenia, v zmysle ktorého sa nariadenie nevzťahuje na spracúvanie osobných údajov, ktoré sa týka právnických osôb, a najmä podnikov založených ako právnické osoby, vrátane názvu, formy a kontaktných údajov právnických osôb.¹⁰

V súvislosti s ochranou osobných údajov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti vystupuje ako dotknutá osoba pacient. V prípade, ak pacient požiada o vyšetrenie alebo akýkoľvek zdravotnícky úkon, musí poskytnúť v zmysle § 16 ods. 1 zákona o ochrane osobných údajov pravdivé osobné údaje a informácie o ňom. Poskytnutie osobných údajov pacienta a ich spracúvanie je nevyhnutné za účelom poskytovania zdravotnej starostlivosti. Neposkytnutie osobných údajov pacienta v potrebnom rozsahu môže mať za následok neposkytnutie zdravotnej starostlivosti. Uvedené platí aj pre informovaný súhlas pacienta, ktorým takpovediac pacient umožňuje zdravotníckym pracovníkom poskytnúť mu zdravotnú starostlivosť určitým navrhovaným spôsobom. Samozrejme z uvedeného platia výnimky. Pôjde o akútne stavy, napríklad o situácie vznikajúce pri dopravných nehodách, ak nie je možné ošetrovanú osobu identifikovať a ona sama sa v dôsledku napríklad poškodenia hlavy, bezvedomia a pod. nedokáže identifikovať. V takomto prípade musí dôjsť k poskytnutiu života zachraňujúcim úkonom avšak následne je aj tak nevyhnutné dodatočne danú osobu identifikovať poskytnutím osobných údajov a udelenia informovaného súhlasu.

Ako bolo uvedené vyššie, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti má od pacienta požadovať poskytnutie osobných údajov v nevyhnutnom rozsahu. Pôjde najmä o údaje ako sú meno, priezvisko, dátum narodenia, rodné číslo, adresa bydliska a zdravotné údaje potrebné na zistenie anamnézy. Uvedené údaje, ktoré sú poskytnuté pacientom sa uchovávaajú v zdravotnej dokumentácii, ktorú musí prevádzkovateľ riadne zabezpečovať.

Podľa čl. 4 bod 1 nariadenia sú osobnými údajmi akékoľvek informácie týkajúce sa identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osoby (ďalej len „dotknutá osoba“), pričom identifikovateľná fyzická osoba je osoba, ktorú možno identifikovať priamo alebo nepriamo, najmä odkazom na identifikátor, ako je meno, identifikačné číslo, lokalizačné údaje, online identifikátor, alebo odkazom na jeden či viaceré prvky, ktoré sú špecifické pre fyzickú, fyziologickú, genetickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu tejto fyzickej

⁹ Viac o projekte: <https://www.eisionline.org/index.php/sk/projekty-m-2/priatelске-datove-prostredie-v-zdravotnictve>.

¹⁰ BERTHOTY J. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrany osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 137.

osoby.¹¹ Môže sa teda jednať o údaje ako sú titul, meno, priezvisko, dátum narodenia, bydlisko, fotka, e-mailová adresa, kontaktné informácie, číslo bankového účtu, zdravotné informácie, ale aj počítačová IP adresa (okrem tzv. maskovanej IP adresy a IP adresy pridelenej k sieti využívanej viacerými používateľmi), súbory cookies.¹²

V súvislosti s vymedzením osobných údajov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je potrebné zamerať sa aj na nariadenie, ktoré sa vo svojich viacerých bodoch venuje ich špecifikácii. V bode 35 nariadenia možno nájsť aj špecifikáciu osobných údajov týkajúcich sa zdravia s tým, že je uvedené, že osobné údaje týkajúce sa zdravia by mali zahŕňať všetky údaje týkajúce sa zdravotného stavu dotknutej osoby, ktoré poskytujú informácie o minulom, súčasnom alebo budúcom fyzickom alebo duševnom zdravotnom stave dotknutej osoby. Ďalej uvádza, že tieto údaje zahŕňajú informácie o fyzickej osobe získané pri registrácii na účely poskytovania služieb zdravotnej starostlivosti danej fyzickej osobe alebo pri ich poskytovaní podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/24/EÚ číslo, symbol alebo osobitný údaj, ktorý bol fyzickej osobe pridelený na individuálnu identifikáciu tejto fyzickej osoby na zdravotné účely. Ďalej pôjde o informácie získané na základe vykonania testov alebo prehliadok častí organizmu alebo telesných látok vrátane genetických údajov a biologických vzoriek. Uvedené tiež zahŕňa akékoľvek informácie napríklad o chorobe, zdravotnom postihnutí, riziku ochorenia, anamnéze, klinickej liečbe alebo o fyziologickom alebo biomedicínskom stave dotknutej osoby bez ohľadu na zdroj týchto informácií, či už pochádzajú napríklad od lekára alebo iného zdravotníckeho pracovníka, z nemocnice, zo zdravotnej pomôcky alebo z vykonania diagnostického testu *in vitro*.

Osoba pacienta ako dotknutá osoba má so zreteľom na ochranu osobných údajov svoje špecifiká najmä v tom, že o pacientovi je potrebné za určitých okolností zbierať aj osobitné kategórie osobných údajov. Nová úprava prijatá po vzore nariadenia zakazuje spracúvanie osobitných kategórií osobných údajov, pričom medzi osobitnými kategóriami sú zaradené aj údaje súvisiace so zdravotným stavom osôb – t.j. genetické údaje, biometrické údaje, údaje týkajúce sa zdravia alebo údaje týkajúce sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby. Pre spracúvanie týchto kategórií osobných údajov platí všeobecný zákaz, ak nie je naplnená výnimka predvídaná zákonom. Dôvodom výnimky môže byť napríklad účel plnenia osobitných práv prevádzkovateľa v oblasti verejného zdravotného poistenia. Ďalším dôvodom pre spracúvanie osobitných kategórií údajov je zabezpečenie verejného záujmu v oblasti verejného zdravia, ako je ochrana proti závažným cezhraničným ohrozeniam zdravia alebo zabezpečenia vysokej úrovne kvality a bezpečnosti zdravotnej starostlivosti, liekov, dietetických potravín alebo zdravotníckych pomôcok.

Vzťah medzi poskytovateľom zdravotnej starostlivosti a pacientom, teda pre účely ochrany osobných údajov prevádzkovateľom a dotknutou osobou, sa spravuje Nariadením, zákonom o ochrane osobných údajov a právnymi predpismi regulujúcimi sféru zdravotníctva. Vo vzťahu k dotknutej osobe má prevádzkovateľ množstvo povinností, ktoré sme vyššie uviedli a dotknutá osoba – pacient má viacero oprávnení, ktoré korešpondujú s povinnosťami prevádzkovateľa.

¹¹ Uvedeným sa tiež zaoberá KASL, F.: Internet věci a ochrana dát v evropském kontextu. In.: *Revue pro právo a technologie* [Online]. 2016, č. 13, s. 120 dostupné na <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5422/pdf>.

¹² K tomu pozri RÓZENFELDOVÁ, L.: Ochrana súkromia a osobných údajov v prípade používania súborov cookies. In: *Studia Iuridica Cassoviensia*, Roč. 8, č. 1 (2020), s. 60-72, online, dostupné na https://sic.pravo.upjs.sk/ecasopis/82020-1/6_ROZENFELDOVA_Ochrana_sukromia_a_osobnych_udajov.pdf. Tiež Rózenfeldová, L.: Súhlasit' či nesúhlasit' - čo sú Cookies? In: *Jarná internacionalizovaná škola doktorandov 2018 : zborník príspevkov z 5. ročníka Jarnej internacionalizovanej školy doktorandov UPJŠ. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 210.*

III. ZÁSADY SPRACÚVANIA OSOBNÝCH ÚDAJOV

Ako už bolo poukázané v úvode tohto článku, zásady sa vyskytujú tak v civilnom konaní, ako aj v trestnom konaní a iných súkromnoprávných a verejnoprávných odvetviach. Rovnako, aj pri problematike ochrany osobných údajov sa vyskytujú zásady, ktoré vytvárajú právny základ problematiky ochrany osobných údajov. Zásady slúžia tiež na stanovenie určitých „mantinelov“, v intenciách ktorých sa musí postupovať pri spracúvaní osobných údajov.

Funkciu zásad ochrany osobných údajov možno vymedziť v dvoch rovinách. V prvom rade ide o základné myšlienky, ktoré sú v ďalších ustanoveniach pretavené do podrobného výkladu a konkrétnych pravidiel spracúvania osobných údajov. Druhým aspektom základných zásad je to, že by mali fungovať ako interpretačné pravidlá pri výklade jednotlivých ustanovení v prípade tzv. sivých zón. Každé riešenie spornej alebo nejasnej situácie musí byť v súlade so základnými zásadami spracovateľských operácií.¹³

Zásady pri spracúvaní osobných údajov sú vymedzené všeobecne a platia pre každé spracúvanie osobných údajov v akýchkoľvek situáciách a oblastiach. Z toho vyplýva, že aj pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je nevyhnutné konať v súlade so zásadami, ktoré sú vymedzené priamo v legislatíve, a to v nariadení (čl. 5), ako aj v zákone o ochrane osobných údajov (druhá časť zákona, prvá hlava). Priame vymedzenie v právnej norme znamená, že nekonaním v súlade so zásadami na ochranu osobných údajov dochádza k porušeniu právnej normy a k vyvodeniu zodpovednosti a sankciám.

Ako už bolo uvedené, zásady ochrany osobných údajov sa musia dodržiavať najmä pri spracúvaní osobných údajov a v rámci toho už pri ich samotnom získavaní.

V zmysle § 4 ods. 3 písm. a) zákona o ochrane osobných údajov sa pod spracúvaním osobných údajov rozumie *vykonávanie operácií alebo súboru operácií s osobnými údajmi, najmä ich získavanie, zhromažďovanie, šírenie, zaznamenávanie, usporadúvanie, prepracúvanie alebo zmena, vyhľadávanie, prehliadanie, preskupovanie, kombinovanie, premiestňovanie, využívanie, uchovávanie, blokovanie, likvidácia, ich cezhraničný prenos, poskytovanie, sprístupňovanie alebo zverejňovanie*.

Možno tiež uviesť, že ide o *každú spracovateľskú operáciu alebo niekoľko na seba nadväzujúcich operácií (nadväznosť v čase nie je podstatná), ktoré prevádzkovateľ alebo sprostredkovateľ vykonáva na splnenie určitého vymedzeného účelu, systematicky, a to bez ohľadu na spôsob a využité prostriedky (alebo ich kombináciu) spracúvania*.

Spracúvanie môže byť vykonávané rôznymi spôsobmi, formou ľudskej činnosti, automatizovane, ide teda o charakteristiku toho, ako sú jednotlivé spracovateľské operácie u prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa vykonávané, technicky nastavené.

Nariadenie poskytuje pozitívne vymedzenie toho, na aké informácie by sa mali zásady ochrany osobných údajov vzťahovať. V zmysle bodu 26 nariadenia by sa zásady ochrany údajov mali vzťahovať na všetky informácie týkajúce sa identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osoby. Uvedené ustanovenie obsahuje však aj negatívne vymedzenie predmetu zásad ochrany údajov. Tieto by sa nemali uplatňovať na anonymné informácie, konkrétne na informácie, ktoré sa nevzťahujú na identifikovanú alebo identifikovateľnú fyzickú osobu, ani na osobné údaje, ktoré sa stali anonymnými takým spôsobom, že dotknutá osoba nie je alebo už nie je identifikovateľná.

V zmysle platnej právnej úpravy možno uviesť, že základné zásady ochrany osobných údajov sú nasledovné:

1. zásada zákonnosti
2. zásada obmedzenia účelu
3. zásada minimalizácie osobných údajov
4. zásada správnosti

¹³ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 201.

5. zásada minimalizácie uchovávania
6. zásada integrity a dôverylosti
7. zásada zodpovednosti

V porovnaní so smernicou 95/46/ES možno konštatovať, že zásady boli rozšírené a bližšie špecifikované.¹⁴

Uvedené vymedzenie zásad predstavuje ich vymedzenie vo všeobecnosti pri každom spracúvaní osobných údajov. Z tohto dôvodu budeme uvedené zásady pre účely tohto článku aplikovať na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a ochranu osobných údajov pacienta, ktorý je dotknutou osobou.

Zásada zákonnosti

Prvou zo základných zásad ochrany osobných údajov je zásada zákonnosti. Vychádzajúc z právnej úpravy, či už vnútroštátnej alebo komunitárnej možno uviesť, že zásada zákonnosti spracovania osobných údajov znamená, že osobné údaje možno spracúvať len spôsobom ustanoveným zákonom a v jeho medziach tak, aby nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd dotknutých osôb, najmä k porušeniu ich práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti alebo k iným neoprávneným zásahom do ich práva na ochranu súkromia. Uvedené atribúty musí spĺňať aj spracúvanie osobných údajov v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti podľa osobitného zákona.¹⁵

V zmysle čl. 6 nariadenia je spracúvanie zákonné iba vtedy a iba v tom rozsahu, keď je splnená aspoň jedna z týchto podmienok:

- a) dotknutá osoba vyjadrila súhlas so spracúvaním svojich osobných údajov na jeden alebo viaceré konkrétne účely;
- b) spracúvanie je nevyhnutné na plnenie zmluvy, ktorej zmluvnou stranou je dotknutá osoba, alebo aby sa na základe žiadosti dotknutej osoby vykonali opatrenia pred uzatvorením zmluvy;
- c) spracúvanie je nevyhnutné na splnenie zákonnej povinnosti prevádzkovateľa;
- d) spracúvanie je nevyhnutné, aby sa ochránili životne dôležité záujmy dotknutej osoby alebo inej fyzickej osoby;
- e) spracúvanie je nevyhnutné na splnenie úlohy realizovanej vo verejnom záujme alebo pri výkone verejnej moci zverenej prevádzkovateľovi;
- f) spracúvanie je nevyhnutné na účely oprávnených záujmov, ktoré sleduje prevádzkovateľ alebo tretia strana, s výnimkou prípadov, keď nad takýmito záujmami prevažujú záujmy alebo základné práva a slobody dotknutej osoby, ktoré si vyžadujú ochranu osobných údajov, najmä ak je dotknutou osobou dieťa.

Pre účely poskytovania zdravotnej starostlivosti je dôležité splnenie najmä podmienky uvedenej v bode b), v prípade, ak sa poskytovanie zdravotnej starostlivosti realizuje na základe dohody o poskytovaní zdravotnej starostlivosti (napríklad dohoda so všeobecným lekárom, gynekológom, pediatrom a pod.) a spracúvanie je nevyhnutné na plnenie zmluvy, ktorej zmluvnou stranou je dotknutá osoba a tiež v bode c), kedy poskytovateľ zdravotnej starostlivosti ako prevádzkovateľ si plní svoje povinnosti vyplývajúce mu zo zákona o zdravotnej starostlivosti. Spracúvanie osobných údajov je tiež nevyhnutné v prípadoch, aby sa ochránili životne dôležité záujmy dotknutej osoby, a to zdravie/život.

Zákonnosť spracúvania osobných údajov v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti je možné vidieť vo viacerých aspektoch. Dôležité je tiež uviesť, že zdravotná starostlivosť sa poskytuje na základe zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch,

¹⁴ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 208.

¹⁵ Osobitným zákonom je zákon č. 576/2004 Z.z. zákon o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“). V zmysle platnej legislatívy na úseku ochrany osobných údajov, je možné spracúvanie osobných údajov len na určitom právnom základe. Buď sa jedná o súhlas dotknutej osoby podľa § 11 zákona o ochrane osobných údajov alebo právnym základom spracúvania osobných údajov je v zmysle § 10 zákona o ochrane osobných údajov určitý právny predpis, napríklad osobitný zákon. V prípade poskytovania zdravotnej starostlivosti je týmto osobitným zákonom zákon o zdravotnej starostlivosti.

Okrem zákona o zdravotnej starostlivosti sú na úseku poskytovania zdravotnej starostlivosti osobitnými zákonmi, ktoré tvoria právny základ spracúvania osobných údajov pacienta aj zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve, zákon č. 580/2004 Z.z. o zdravotnom poistení, zákon č. 581/2004 Z.z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou, zákon č. 153/2013 Z.z. o národnom zdravotníckom systéme a zákon č. 395/2002 Z.z. o archívoch a registratúrach. Ak sa spracúvanie osobných údajov realizuje v intenciách uvedených zákonov budú osobné údaje pacienta spracúvané v súlade so zásadou zákonnosti. Z tohto teda vyplýva, že na to, aby sa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti mohli spracúvať osobné údaje pacienta, nie je potrebný jeho súhlas. Napriek tomu však by mal byť pacient poučený o tom, že sa jeho osobné údaje budú spracúvať na základe zákona o zdravotnej starostlivosti avšak len v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Ak by sa osobné údaje pacienta mali spracúvať v súvislosti s inými úkonmi ako je poskytovanie zdravotnej starostlivosti, tam by už bolo nevyhnutné udeliť jeho súhlas. Takýto súhlas môže pacient aj kedykoľvek odvolať.

Čo sa týka poučenia pacienta o spracúvaní jeho osobných údajov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, zákon o ochrane osobných údajov priamo neuvádza, či toto poučenie má byť v ústnej alebo písomnej forme, avšak prevádzkovateľ, v tomto prípade poskytovateľ zdravotnej starostlivosti musí vedieť preukázať, že si splnil svoju zákonnú povinnosť a pacienta o spracúvaní jeho osobných údajov poučil. Zákon nevyžaduje, aby poskytovateľ zdravotnej starostlivosti poučoval pacienta pri každej návšteve zdravotníckeho zariadenia. Je to však nevyhnutné pri každom novom pacientovi a pacientovi, ktorý požiadal o poskytnutie zdravotnej starostlivosti po účinnosti nariadenia a zákona o ochrane osobných údajov.

Pre splnenie zákonnosti spracúvania osobných údajov treba brať na zreteľ aj skutočnosť, že spracovanie osobných údajov je vtedy zákonné, ak spracovanie realizujú osoby, ktoré zo zákona môžu osobné údaje spracúvať. V zmysle ustanovenia § 5 ods. 2 zákona o ochrane osobných údajov, môžu osobné údaje spracúvať iba prevádzkovateľ a sprostredkovateľ.¹⁶

Práve na tomto mieste, v súvislosti so zákonnosťou spracúvania osobných údajov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, je potrebné objasniť pojem „prevádzkovateľ“, a to konkrétne vo vzťahu k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti, keďže právne predpisy týkajúce sa regulácie zdravotnej starostlivosti tento pojem nepoužívajú a vzhľadom na odlišný objekt regulácie, ktorým je poskytovanie zdravotnej starostlivosti, používajú iný terminologický aparát. V zmysle § 4 ods. 2 písm. b) je prevádzkovateľom každý, kto sám alebo spoločne s inými vymedzí účel spracúvania osobných údajov, určí podmienky ich spracúvania a spracúva osobné údaje vo vlastnom mene.

V rámci procesov poskytovania zdravotnej starostlivosti je poskytovateľ zdravotnej starostlivosti v pozícii prevádzkovateľa.

Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je vymedzený v zákone č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských

¹⁶ K vymedzeniu pojmu prevádzkovateľ a sprostredkovateľ pozri MESARČÍK, M – ZIMEN, O. In: BERTHOTY, J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 163 – 168.

organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa ustanovenia § 4 zákona sú vymedzené viaceré kategórie poskytovateľov. Sú to:

1. fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktoré poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe:
 - povolenia (§ 11 zákona) alebo povolenia na poskytovanie lekárenskej starostlivosti podľa zákona č. 362/2011 Z.z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach,
 - živnostenského oprávnenia podľa zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní, alebo
2. fyzická osoba – podnikateľ, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe alebo,
3. fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia na prevádzkovanie prírodných liečebných kúpeľov alebo povolenia na prevádzkovanie kúpeľnej liečebne podľa zákona o zdravotnej starostlivosti.

Zásada obmedzenia účelu

Ďalšou zásadou ochrany osobných údajov je zásada obmedzenia účelu spracúvania osobných údajov. Uvedenú zásadu vymedzuje aj nariadenie, a to v čl. 5. Zmyslom tejto zásady je vymedziť účel spracúvania osobných údajov, ak sa osobné údaje nespracúvajú na základe osobitných zákonov. Účel spracúvania osobných údajov musí byť jasný, vymedzený jednoznačne a konkrétne a musí byť v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Spracúvané osobné údaje majú byť primerané, relevantné a obmedzené na zoznam alebo rozsah osobných údajov nevyhnutný vzhľadom na účel, na ktorý sa spracúvajú. Účel je základným obmedzujúcim faktorom najmä vo vzťahu k zoznamu alebo rozsahu spracúvaných osobných údajov a vo vzťahu k dobe spracúvania, ako aj uchovávanía spracúvaných osobných údajov. Účel má byť vymedzený dostatočne jasne a určito, aby z neho bolo jasné, aké spracovateľské operácie na základe neho budú a nebudú prebiehať, alebo aké spracovateľské operácie dotknutá osoba môže očakávať, že s jej osobnými údajmi na základe jeho vymedzenia môžu prebiehať. Spracúvať osobné údaje na iný účel, než na ktorý boli získané je zakázané, ibaže by tento iný účel úzko súvisel s pôvodným účelom spracúvania, bol s ním zlučiteľný.

Nariadenie ďalej upravuje špecifické situácie, v ktorých platí prezumpcia automatickej zlučiteľnosti účelov (archivácia vo verejnom záujme, vedecký alebo historický výskum a štatistické účely) za splnenia ďalších podmienok stanovených v práve Únie alebo v práve členských štátov.¹⁷

V súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti musí byť jasne vymedzený účel, na ktorý sa budú osobné údaje pacienta spracúvať. Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný o tomto účele pacienta informovať, a to aj v prípade, ak sa osobné údaje nezískavajú priamo od dotknutej osoby. Je potrebné, aby tieto informácie boli dotknutej osobe poskytnuté najneskôr pri získavaní jej osobných údajov, respektíve v dostatočnom časovom predstihu, jasne a zrozumiteľne a takým spôsobom, aby sa s týmito informáciami mohla skutočne oboznámiť a porozumela im.

Prevádzkovateľ je tiež povinný informovať o spracovateľských operáciách, ktoré budú v súvislosti s jeho osobnými údajmi prebiehať. Jedným zo spôsobov ako informovať dotknuté osoby o účele a spôsobe spracúvania ich osobných údajov je zverejnenie týchto informácií na webovom sídle prevádzkovateľa, teda poskytovateľa zdravotnej starostlivosti alebo priamo v priestoroch poskytovateľa zdravotnej starostlivosti na viditeľnom mieste tak, aby pacient nemal problém sa s týmito informáciami oboznámiť. Konkrétne situácie spracúvania osobných údajov by mali byť s pacientom prekonzultované individuálne a pacient by mal byť o spracúvaní jeho osobných údajov poučený.

¹⁷ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 208.

Zásada minimalizácie osobných údajov

Zásada minimalizácie osobných údajov je ďalšou významnou zásadou ochrany osobných údajov, ktorá nie je podľa prieskumu jej reálnej aplikácie v medicínskej praxi častokrát dodržiavaná.¹⁸ Uvedená zásada znamená, že spracúvané osobné údaje musia byť primerané, relevantné a obmedzené na nevyhnutný rozsah daný účelom, na ktorý sa spracovávajú. Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti musí postupovať zákonným spôsobom, a teda od dotknutých osôb vyžadovať len údaje, ktoré nevyhnutne potrebuje. Zásada minimalizácie údajov obmedzuje každého prevádzkovateľa spracovávať údaje v určitom rozsahu. Tento rozsah je determinovaný primeranosťou, relevantnou a obmedzením na nevyhnutný rozsah, ktorý je daný účelom spracúvania. Ako už bolo uvedené vyššie, v praxi sa častokrát zásada minimalizácie osobných údajov neaplikuje. Je tomu tak z dôvodu, že poskytovateľ zdravotnej starostlivosti požaduje od pacienta mnohokrát aj údaje, ktoré momentálne pri určitom zdravotníckom výkone nepotrebuje. Tieto sa následne evidujú do zdravotnej dokumentácie, či už v elektronickej alebo papierovej forme a ostávajú jej súčasťou po celý čas jej trvania a vedenia. Uvedené môže danú osobu napríklad diskriminovať. Pôjde najmä o citlivé informácie o pacientovi napríklad predchádzajúce psychiatrické vyšetrenia, užívanie omamných a iných látok v minulosti a pod. Uvedené úzko súvisí aj so zásadou minimalizácie uchovávaní osobných údajov. Máme za to, že správnym postupom by bolo, v prípade, ak už určité údaje a informácie o osobe nie sú pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti potrebné a nevyhnutné, malo by nasledovať ich odstránenie zo zdravotnej dokumentácie, čo sa bežne pri výkone medicínskej praxi nerealizuje.

Zásada správnosti

V zmysle odporúčaní ÚOOÚ možno spracúvať len správne, úplné a podľa potreby aktualizované osobné údaje vo vzťahu k účelu spracúvania¹⁹. Nesprávne a neúplné osobné údaje je prevádzkovateľ povinný blokovat' a bez zbytočného odkladu opraviť alebo doplniť. Nesprávne a neúplné osobné údaje, ktoré nemožno opraviť alebo doplniť tak, aby boli správne a úplné, je prevádzkovateľ povinný zreteľne označiť a bez zbytočného odkladu zlikvidovať.²⁰

Zásada správnosti osobných údajov sa vždy musí posudzovať vzhľadom na účel spracúvania. V prípade, ak je účel spracúvania priamo úmerný (závislý) od správnosti údajov, údaje musia byť aktuálne. V prípade, ak špecifické spracovateľské operácie môžu spôsobiť dotknutej osobe nepriaznivé dôsledky, tak zásada správnosti spracúvaných údajov by mala byť aplikovaná precíznejším spôsobom. Možno konštatovať, že čím viac je kvalita údajov potrebná pre naplnenie účelu, tým viac snahy by mal prevádzkovateľ vyvinúť na dosiahnutie súladu so zásadou správnosti údajov. Zásada správnosti preto nepredstavuje povinnosť prevádzkovateľa spracúvať len objektívne alebo absolútne správne osobné údaje, ale povinnosť vyvinúť primerané úsilie na to, aby sa spracúvali správne a podľa potreby aktualizované osobné údaje z hľadiska účelov spracúvania.²¹

Pre účely poskytovania zdravotnej starostlivosti toto znamená, že aj údaje uvedené v zdravotnej dokumentácii musia byť správne a aktuálne z dôvodu, že poskytovanie zdravotnej

¹⁸ Prieskum u vybraných prevádzkovateľov zdravotnej starostlivosti (Letecká vojenská nemocnica Košice, Ústav experimentálnej medicíny UPJŠ v Košiciach, Združená tkanivová banka UNLP Košice, niektoré súkromné ambulancie a iní poskytovatelia zdravotnej starostlivosti plus anonymný dotazníkový prieskum) realizoval riešiteľský kolektív projektu OPEVS – Priateľské dátové prostredie v zdravotníctve, operačný program Efektívna verejná správa, kód projektu - 314011L790. V rámci výskumu sa jednotliví riešitelia zamerali na oblasť ochrany osobných údajov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti a dodržiavanie zásad pri spracúvaní osobných údajov pacientov. Zistenia v rámci výskumu, boli prenesené okrem iného aj do analytického materiálu, ktorý bol v rámci projektu spracovaný a odoslaný na príslušnú sekciu Ministerstva vnútra SR a budú aj obsahom záverečného publikačného výstupu riešiteľov projektu.

¹⁹ K tomu pozri Metodické usmernenie č. 3/2014 k účelu spracúvania osobných údajov dostupné na <https://dataprotection.gov.sk/uouu/node/56>.

²⁰ Tamtiež.

²¹ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 216.

starostlivosti vo vzťahu k zdraviu fyzických osôb plní zásadne významný účel. Spracovateľské operácie na základe nesprávnych údajov tak môžu pacientovi ako dotknutej osobe spôsobiť výrazne nepriaznivé účinky. Z tohto dôvodu spracúvať správne a aktuálne informácie je dôležité z dôvodu správne poskytnutej zdravotnej pomoci a starostlivosti. Okrem toho je to významné aj z dôvodu, aby nedochádzalo k porušovaniu ochrany osobných údajov pacientov a k ich diskriminácii na základe údajov. V tomto prípade sa jedná najmä o osobitné kategórie osobných údajov, vymedzené v úvode tohto článku.

Zásada integrity a dôvernosti

Zásada integrity a dôvernosti znamená, že osobné údaje musia byť spracúvané spôsobom, ktorý prostredníctvom primeraných technických a organizačných opatrení zaručuje primeranú bezpečnosť osobných údajov vrátane ochrany pred neoprávneným spracúvaním osobných údajov, nezákonným spracúvaním osobných údajov, náhodnou stratou osobných údajov, výmazom osobných údajov alebo poškodením osobných údajov.

Osobné údaje by sa mali spracúvať tak, aby sa zabezpečila ich primeraná bezpečnosť a dôvernosť vrátane predchádzania neoprávnenému prístupu k osobným údajom a prostriedkom spracúvania osobných údajov. Prijaté bezpečnostné opatrenia musia byť adekvátne spracúvaným osobným údajom, a to tak po technickej, personálnej, ako aj po organizačnej stránke.²²

V súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti je dôležitá otázka zabezpečenia zdravotnej dokumentácie, či už v papierovej alebo elektronickej forme z dôvodu, že táto obsahuje všetky osobné údaje, ktoré pacient poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti poskytol.

Pri každom vyšetrení pacienta sa musí vykonať zápis do zdravotnej dokumentácie, či už v papierovej alebo elektronickej forme. V zmysle § 21 zákona o zdravotnej starostlivosti zápis obsahuje nasledovné údaje:

- dátum a čas zápisu,
- spôsob poučenia, obsah poučenia, odmietnutie poučenia, informovaný súhlas, odmietnutie informovaného súhlasu a jeho odvolanie,
- dátum a čas poskytnutia zdravotnej starostlivosti, ak je odlišný od dátumu a času zápisu,
- rozsah poskytnutej zdravotnej starostlivosti a služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti,
- výsledky iných vyšetrení, ak sú súčasťou poskytovanej zdravotnej starostlivosti, o ktorej sa vykonáva zápis,
- identifikáciu ošetrojúceho zdravotníckeho pracovníka,
- identifikáciu osoby, ktorej sa zdravotná starostlivosť poskytla

Vzhľadom ku skutočnosti, že zdravotná dokumentácia obsahuje osobné údaje pacienta, ako aj citlivé informácie o jeho zdravotnom stave, rodinnej anamnéze a pod., musí byť uchovávaná a zabezpečená tak, aby žiadnym spôsobom nedošlo k úniku týchto informácií. V týchto prípadoch musí byť uložená tak, aby k nej nemohla mať prístup nepovolaná osoba. V zmysle § 22 zákona o zdravotnej starostlivosti, za zabezpečenie zdravotnej dokumentácie zodpovedá poskytovateľ zdravotnej starostlivosti. Ten je povinný zdravotnú dokumentáciu ukladať a ochraňovať tak, aby nedošlo k jej poškodeniu, strate, zničeniu alebo zneužitiu, a to v zmysle zákona po dobu 20 rokov po smrti osoby v prípade všeobecného lekára. Ostatnú zdravotnú dokumentáciu je povinný poskytovateľ uchovávať po dobu 20 rokov od posledného poskytnutia zdravotnej starostlivosti.²³

²² Pozri k tomu Dôvodovú správu k zákonu č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov dostupná z <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=443222>.

²³ K tomu pozri aj KOROMHÁZ, P.: Všeobecne o zdravotnej dokumentácii. In: MMK 2017: Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2017 alebo aj Odborné

V rámci ochrany osobných údajov dotknutej osoby v súvislosti so zdravotnou dokumentáciou a poskytovaním zdravotnej starostlivosti nariadenie uvádza, že dotknutá osoba by mala mať právo na prístup k osobným údajom, ktoré boli o nej získané, pričom toto právo si môže dotknutá osoba v primeraných intervaloch aj uplatňovať. Prístup k osobným údajom slúži najmä za účelom kontroly zákonnosti spracovania samotnou dotknutou osobou. Pôjde napríklad o údaje v lekárskech záznamoch obsahujúcej informácie ako diagnóza, výsledky vyšetrení, posudky ošetrojúcich lekárov a akákoľvek poskytnutá terapia alebo uskutočnené zákroky.

Vychádzajúc však z analyzovania praxe pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je možné uviesť, že aplikačná prax je častokrát odlišná od „ideálneho stavu“, ktorý predpokladá legislatíva. Väčšinou sa pacient nemá možnosť dozvedieť vyššie uvedené informácie. Pacienti sú málokedy poučení napríklad o dobe spracúvania osobných údajov, o spracovateľských operáciách, o spôsobe zabezpečenia ich údajov a pod.

V súvislosti s prijatím technických a organizačných opatrení nariadenie zaviedlo novinku, a to tzv. *privacy by design* a *privacy by default*.

Ochrana údajov v súlade s princípom *by design* znamená špecificky navrhnutú ochranu osobných údajov a dotknutých osôb zohľadňujúcu celý životný cyklus zhromažďovaných údajov. V prípade prevádzkovateľa v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti to znamená reflektovať špecifickosť spracúvania údajov v predmetnej sfére. Povinnosť prevádzkovateľa aplikovať špecificky navrhnutú ochranu údajov znamená špecificky zabudovať zásady spracúvania osobných údajov, a teda právo na ochranu osobných údajov v predstihu pred budúcim spracovaním, a to už v návrhu aplikácie, služby a produktu, ktoré budú určené alebo založené na spracovaní osobných údajov.²⁴ Špecificky navrhnutá ochrana osobných údajov spočíva v prijatí primeraných technických a organizačných opatrení, najmä vo forme pseudonymizácie, v účinnom zavedení primeraných záruk ochrany osobných údajov a dodržiavaní základných zásad ochrany osobných údajov podľa § 6-12 zákona o ochrane osobných údajov.

Súkromie by default znamená štandardne a trvalo udržateľným spôsobom vykonávať ochranu údajov vo všetkých procesoch a spracovateľských operáciách v čase samotného spracúvania. To znamená, že prevádzkovateľ prijme primerané technické a organizačné opatrenia na zabezpečenie spracúvania osobných údajov len na konkrétny účel, so zámerom minimalizácie množstva získaných údajov a bez možnosti štandardného prístupu neobmedzeného počtu fyzických osôb k týmto údajom.

Zásada zodpovednosti

Ďalšou významnou zásadou ochrany osobných údajov je zásada zodpovednosti. Zásada zodpovednosti sa považuje za jednu z najväčších novín oproti predchádzajúcej právnej úprave ochrany osobných údajov na úrovni Európskej únie.²⁵

Uvedená zásada znamená, že prevádzkovateľ a sprostredkovateľ musia vedieť preukázať, že splnili zákonné požiadavky počas celej doby spracúvania osobných údajov. Zásada zodpovednosti výrazne presúva povinnosť dôkazného bremena v súvislosti s dodržiavaním zákonnosti pri spracúvaní osobných údajov z dozorných orgánov na subjekty vykonávajúce spracúvanie osobných údajov. Pôjde tu najmä o subjekty prevádzkovateľa a sprostredkovateľa. Pri zásade zodpovednosti možno uviesť, že ide o primárnu zodpovednosť povinných osôb tzv. *accountability principle*, ktorý je potrebné odlišovať od sekundárnej zodpovednosti tzv. *liability*.

usmernenie Ministerstva zdravotníctva SR o vedení zdravotnej dokumentácie č. 07594/2009 OZS dostupné z http://www.fntt.sk/dokumenty/Odborne_usmernenie_SR_o_vedeni_zdrav_dokum_c_07594_2009_OZS.pdf.

²⁴ HUDECOVÁ, CYPRICHOVÁ, MAKATURA a kol., Nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov/GDPR. Bratislava, Eurokódex, 2018, s. 304 a nasl.

²⁵ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 218.

Nariadenie v čl. 5 vymedzuje zásadu zodpovednosti. Bližšie ju však rozvíja čl. 24 nariadenia, ktorý je označený ako zodpovednosť prevádzkovateľa. V zmysle ods. 1 tohto článku s ohľadom na povahu, rozsah, kontext a účely spracúvania, ako aj na riziká s rôznou pravdepodobnosťou a závažnosťou pre práva a slobody fyzických osôb je prevádzkovateľ povinný prijať vhodné technické a organizačné opatrenia, aby zabezpečil a bol schopný preukázať, že spracúvanie sa vykonáva v súlade s týmto nariadením. Uvedené opatrenia sa podľa potreby preskúmajú a aktualizujú. V rámci uvedeného má prevádzkovateľ zväziť aj zavedenie primeraných politík ochrany osobných údajov. Ods. 3 tohto článku dáva zároveň návod ako uľahčiť toto preukazovanie zákonnosti. Možnosťou je dodržiavanie schválených kódexov správania alebo schválených certifikačných mechanizmov.

Kódexy správania upravuje nariadenie v čl. 40 a certifikačné mechanizmy zase v čl. 42, pričom uvedené kódexy obsahujú mechanizmy, ktoré umožňujú povinnému subjektu monitorovanie dodržiavania schváleného kódexu správania. Kódexy správania vypracúva združenie zastupujúce kategóriu prevádzkovateľov alebo sprostredkovateľov alebo iný subjekt zastupujúci kategóriu prevádzkovateľov. Pre účely poskytovania zdravotnej starostlivosti to budú rôzne združenia alebo asociácie združujúce poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

Zásada zodpovednosti zahŕňa aj schopnosť preukázať obmedzenie účelu využívania dát pri ich zákonnom a transparentnom spracúvaní vo vzťahu k dotknutej osobe.²⁶

Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný preukázať aj to, že voči pacientovi ako dotknutej osobe vykonal všetky potrebné úkony v súvislosti so získavaním a spracúvaním jeho osobných údajov. Uvedené platí v napríklad v prípade poučenia pacienta o spracúvaní jeho osobných údajov. Ako bolo uvádzané vyššie, zákon o ochrane osobných údajov neurčuje, či poučenie má byť v ústnej alebo písomnej forme. Dôležité je, aby poskytovateľ zdravotnej starostlivosti vedel preukázať, že si splnil svoju zákonnú povinnosť a pacienta o spracúvaní jeho osobných údajov poučil. Spravidla však majú poskytovatelia zdravotnej starostlivosti vypracované vzory poučení, ktoré dávajú pacientom podpisovať. V takomto prípade sa nemôžu dostať do dôkaznej núdze a v prípade kontroly sa vedia poukázať pacientom podpísaným poučením o spracúvaní jeho osobných údajov.

Dôležitým momentom je to, že poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný preukázať, že dodržiava všetky pravidlá na úseku ochrany osobných údajov počas celej doby poskytovania zdravotnej starostlivosti. Na tomto mieste je potrebné dodať, že je nevyhnutné, aby si uvedené povinnosti plnil aj po skončení poskytovania zdravotnej starostlivosti, t.j. v čase povinnej archivácie zdravotnej dokumentácie.

K zásadám, ktoré sú zákonne vymedzené možno priradiť aj zásadu transparentnosti uvedenú v nariadení v čl. 12. V zmysle tohto čl. si zásada transparentnosti vyžaduje, aby všetky informácie určené dotknutej osobe boli stručné, ľahko prístupné a ľahko pochopiteľné, formulované jasne a jednoducho, a navyše ak je to vhodné, ľahko zrakovo vnímateľné. Uvedené sa musí aplikovať najmä v prípade informácii určených osobitne dieťaťu. Informácie sa poskytujú písomne alebo inými prostriedkami, vrátane v prípade potreby elektronickými prostriedkami. Ak o to požiadala dotknutá osoba, informácie sa môžu poskytnúť ústne za predpokladu, že sa preukázala totožnosť dotknutej osoby iným spôsobom.

Ako uvádza Kordík, transparentnosť by predovšetkým mala byť zjavná hlavne pri:

- informovaní o spracovateľskej operácii,
- prístupnosti a pochopiteľnosti poskytnutých informácií,
- vysvetlenie vecnej stránky spracovateľskej operácie (účel, dĺžka spracovania, typ údajov...),
- upozornení na riziká, pravidlá, záruky a práva pri spracúvaní osobných údajov,

²⁶ K tomu pozri aj ZIMEN, O.: Princíp zodpovednosti. Zdroj dostupný na <https://www.pravnenoviny.sk/princip-zodpovednosti-podla-gdpr-compliance-2-0>.

- explicitnom vymedzení účelu.²⁷

IV. ZÁVER

Zásady predstavujú určitý právny regulátor, pričom však názory na vzťah k obdobným inštitútom vyskytujúcim sa v (nielen) tuzemskom právnom poriadku nie sú jednotné. Nebolo zámerom tohto článku prispieť k hojnej vedeckej polemike na túto tému. Naším zámerom bolo analyzovať osobitosti zásad determinujúcich proces nakladania s osobnými údajmi regulovaný od roku 2018 európskym nariadením a novým zákonom o ochrane osobných údajov. Európske nariadenie prijaté so zámerom zjednotenia regulácie ochrany údajov v celom priestore Európskej únie vmanévrovalo tuzemské právne poriadky do situácie, keď museli svoje predchádzajúce právne režimy nakladania s osobnými údajmi zanechať a prispôbiť sa novému jednotnému európskemu režimu. Osobitosťou zásad, o ktorých pojednáva tento článok je, že sa jedná o zásady, ktoré sú regulované v právnom predpise prijatom v súvislosti s Nariadením. Európske nariadenie svojou právnou silou vytvorilo právny rámec, v rámci ktorého mal tuzemský zákonodarca len minimálne manévrovacie možnosti. Našu pozornosť v tomto článku sme zúžili na oblasť poskytovania zdravotníckej starostlivosti, vzhľadom na to, že svoju vedeckú kapacitu venujeme analýze tejto problematiky.

Pri porovnaní súčasnej právnej úpravy ochrany osobných údajov a predchádzajúcej právnej úpravy možno konštatovať, že v prípade zásad týkajúcich sa spracovania osobných údajov došlo minimálne k prekopaniu normatívneho textu zákona. Minimálne preto, lebo je pri analýze „starého“ zákona o ochrane osobných údajov²⁸ zreteľné, že mnoho zásad bolo implicitne obsiahnutých v zákone. Je ich potrebné z textu abstrahovať, a i keď zákon explicitne nepomenúval zásadu zákonnosti, či zásadu minimalizácie osobných údajov, tak v právnej úprave neabsentovali. Nová právna úprava však z nášho pohľadu priniesla intenzívny dôraz práve na zásady spracovania osobných údajov. Tie dôvody vidíme vo viacerých dimenziách. V prvom rade v tom, že nový zákon po vzore európskej úpravy explicitne pomenúva postupy pre proces spracovania údajov, t.j. zásady. Nachádzame ich v článku 5 a nasledujúcich Nariadenia a následne v tuzemskej právnej úprave. V našej zákonnej úprave účinnnej od mája 2018 možno identifikovať infláciu ustanovení spadajúcich pod zásady spracovania údajov, i keď ako sme vyššie uviedli skôr ide o vyabstrahovanie a formuláciu ustanovení, ktoré z predchádzajúcej právnej úpravy vyplývali. Príkladom môže byť zásada zodpovednosti upravená v článku 5 odsek 2 Nariadenia a § 12 zákona o ochrane osobných údajov. Predchádzajúca úprava na viacerých miestach akcentovala zodpovednostný rozmer v súvislosti so spracovaním osobných údajov. Súčasná úprava v § 12 vymedzuje relatívne samozrejmu záležitosť, t.j. zodpovednosť prevádzkovateľa za dodržiavanie základných zásad spracúvania osobných údajov.

V tomto článku sme sa snažili poukázať i na dodržiavanie jednotlivých zásad prevádzkovateľmi pri praktickom realizovaní spracovania osobných údajov v oblasti zdravotníctva. Z našich zistení vyplynulo, že v niektorých prípadoch prevádzkovatelia postupuje výslovne formalisticky, teda snažia sa naplniť literu zákona. Problémovou sa ukázala najmä zásada minimalizácie osobných údajov, keďže výklad kvalitatívnych parametrov determinujúcich túto zásadu môže byť intenzívne subjektívny. Pojmy primeranosť, relevantnosť a rozsah daný účelom, na ktorý sa spracúvajú, môžu „zvádzať“ k subjektívnemu pohľadu na ich obsah a môžu sa od prípadu k prípadu riešiť. Tu by už mal nastúpiť ústredný orgán štátnej správy so svojou metodickou činnosťou.

²⁷ KORDÍK, M. In.: BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 206.

²⁸ Zákon č. 122/2013 Z.z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Osobný údaj, ochrana osobných údajov, pacient, poskytovanie zdravotnej starostlivosti

KEY WORDS

Personal data, personal data protection, patient, provision of a health care

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BERTHOTY J. a kol.: Všeobecné nariadenie ochrane osobných údajov. Praha: C.H.Beck, 2018.
2. BOGUSZAK, J., Právni principy: kolokvium. 1. vydání. Pelhřimov, Vydavatelství 999, 1999.
3. GÁBRIŠ, T., Princípy a/alebo zásady. In: <https://www.pravnenoviny.sk/principy-a-alebo-zasady>.
4. HAMULÁK, O., Princípy a zásady v právu - teorie a praxe. Olomouc, UPOL, 2010.
5. HUDECOVÁ, CYPRICHOVÁ, MAKATURA a kol., Nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov/GDPR. Bratislava, Eurokódex, 2018.
6. KASL, F.: Internet věcí a ochrana dát v evropském kontextu. In.: Revue pro právo a technologie [Online]. 2016, č. 13.
7. KNAPP, V., Teorie práva. 1. vydání. Praha, C.H.Beck, 1995.
8. KOROMHÁZ, P.: Všeobecne o zdravotnej dokumentácii. In: MMK 2017: Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2017, DOI: <https://doi.org/10.33543/mmk.2019.10>.
9. RÓZENFELDOVÁ, L.: Ochrana súkromia a osobných údajov v prípade používania súborov cookies. In: *Studia Iuridica Cassoviensia*, Roč. 8, č. 1 (2020), s. 60-72, online, DOI: <https://doi.org/10.33542/SIC2020-1-06>.
10. RÓZENFELDOVÁ, L.: Súhlasiť či nesúhlasiť - čo sú Cookies? In: Jarná internacionalizovaná škola doktorandov 2018 : zborník príspevkov z 5. ročníka Jarnej internacionalizovanej školy doktorandov UPJŠ. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 210.
11. TRYZNA, J. Právni principy a právní argumentace, k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. 1. vydání. Praha, Auditorium, 2010.
12. WINTR, J., Říše principů, obecné a odvětvové principy současného českého práva.1. vydání. Praha, Karolinum, 2006..
13. ZIMEN, O.: Princíp zodpovednosti. Zdroj dostupný na <https://pravnenoviny.sk/princip-zodpovednosti-podl'a-gdpr-compliance-2-0>.
14. Dôvodová správa k zákonu č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov.
15. Metodické usmernenie č. 3/2014 k účelu spracúvania osobných údajov.
16. Ottův slovník naučný. Díl dvacátý, Praha: Argo, 2000.
17. Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva SR o vedení zdravotnej dokumentácie č. 07594/2009.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTOROV

doc. JUDr. Regina Hučková, PhD.

docent

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,

Právnická fakulta , Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Kováčska 26, 040 01 Košice

E-mail: regina.huckova@upjs.sk

Tel.: + 421 55 234 4176

JUDr. Diana Treščáková, PhD.

odborný asistent

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,

Právnická fakulta , Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Kováčska 26, 040 01 Košice

E-mail: diana.trescakova@upjs.sk

Tel.: + 421 55 234 4137